

COMPETITIVITATEA ÎNTRERINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII INOVAȚIONALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Irina RAEVSKAIA, asist.univ.,
Universitatea de Stat din Moldova
Orcid ID: 0000-0002-7749-1237

CZU: 339.137.2:334:005.591.6(478)

DOI: 10.5281/zenodo.6669544

Abstract

Every enterprise must be prepared to respond to the constant changes that are characteristic of the national economy. For efficiency and competitiveness, companies are required to use creative and innovative methods. The state with its own efforts, financial support from the European Union and other donors have created measures to support SMEs. The reality of the economy shows that businesses are more likely to survive and thrive when they create something new. In this paper we will analyze the main indicators of the activity of innovative SMEs, we will also present the main obstacles that underlie the efficiency of the SME sector.

Keywords: *competitiveness, innovation, small and medium-sized enterprises; development prospects.*

În perioada actuală orice tip de organizație, indiferent de specificul activității desfășurate, trebuie să fie adaptabilă la mediul ambiant, pentru a face față schimbărilor majore și continue.

Progresul științific și tehnologic este fortificat de globalizare, ceea ce face ca inovarea și cunoașterea să fie mai importante ca oricând. Deschiderea de noi piețe creează noi oportunități, dar pune la încercare, în același timp, capacitatea Europei de a se adapta la schimbările structurale și de a face față consecințelor sociale viitoare. Este foarte importantă trecerea la o economie bazată pe cunoaștere și servicii. [6]

Stilul de management al organizației la fel puternic influențează creativitatea și dezvoltarea de soluții inovative specifice competiției. Dacă un manager cunoaște și se aprofundează în metodele de creativitate atunci el poate contribui semnificativ la performanță întreprinderi fiind mici sau mijlocii.

Practicile inovatoare și soluțiile creative reprezintă o trambulină către creșterea economică și bunăstarea întreprinderilor și a țării noastre. Pentru guvernele tuturor țărilor, ale căror economii funcționează în baza principiilor pieței activitatea de promovare și susținere a IMM-ilor are prioritatea. Această activitate de susținere și reglementare a businessului mic și mijlociu este o parte integrată și extrem de importantă a politicii social-economice a statului, desfășurată cu scopul creării unor condiții favorabile dezvoltării IMM-ilor, în special în acele direcții de activitate care generează importante beneficii social-economice. [4]

Existența unui cadru de reglementare eficient care ar permite IMM-urilor să activeze și să se dezvolte într-un mediu concurențial adecvat este fundamental pentru susținerea creșterii sectorului dat. La acest capitol nu pot fi trecute cu vederea eforturile ce au fost întreprinse în Republica Moldova, în vederea reînnoirii bazei normative ce vizează activitatea IMM-urilor. [4] Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea cu privire la Strategia de dezvoltare a sectorului IMM-urilor. Misiunea Strategiei, constă în – crearea unui mediu de afaceri favorabil, promovarea culturii antreprenoriale în vederea susținerii IMM-urilor și asigurării coeziunii sociale.

“Creșterea competitivității naționale - una din cele cinci direcții prioritare ale Strategiei Naționale de Dezvoltare, nemijlocit dezvoltă și direcția de consolidare a competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, ca vector obligatoriu de creștere economică. În acest context, eforturile Guvernului de stimulare a creșterii competitivității sectorului IMM sunt deosebite, deoarece în prezent acest sector dispune de cea mai mare capacitate de a crea

noi locuri de muncă și de a asigura surse de venit. Prin urmare, direcțiile principale de dezvoltare pe care se mizează la momentul actual pentru a crește competitivitatea sectorului sunt: dezvoltarea capacităților tehnice și inovatoare ale IMM-urilor, introducerea standardelor de calitate și a sistemelor de management al calității, dezvoltarea business-incubatoarelor și parcurilor industriale, dezvoltarea clusterelor ca mecanisme de stimulare a creșterii economice, promovarea dreptului de proprietate intelectuală, facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii pe piețele interne și externe. Guvernul Republicii Moldova recunoaște pe deplin importanța procesului de inovație în IMM, care este necesar pentru supraviețuirea și prosperitatea acestora pe plan internațional, dat fiind faptul că piețele evoluează rapid, iar concurența din partea celorlalte economii este tot mai acerbă. Desfășurarea activității de cercetare – dezvoltare și inovare, cât și implementarea noilor tehnologii sunt linii directorii care pot fi utilizate de către IMM moldovenești pentru a atinge performanțe în activitatea lor. Capacitatea de inovare a IMM este limitată și sunt investite resurse insuficiente pentru a utiliza și a exploata tehnologiile moderne. Legăturile dintre universități și sectorul de afaceri sunt fragile, există o lipsă de conștientizare a beneficiilor noilor tehnologii și inovații. De asemenea, instituțiile specializate (centre de inovare, agenții de transfer tehnologic, centre de cercetare, laboratoare) pentru asistența IMM în domeniul noilor tehnologii și a inovațiilor sunt subdezvoltate, drept consecință absorbția inovațiilor de către acestea este redusă. În cazul în care ideea inovatoare nu este protejată legal, va fi dificil a identifica finanțarea unui împrumut sau a unei investiții pe termen lung. În astfel de cazuri, companiile au nevoie de protecție legală a drepturilor lor de proprietate intelectuală, acțiuni prevăzute în prezentul Program. Conform Directoratului General al Întreprinderilor al Comisiei Europene, incubatoarele de afaceri sunt dovedite a fi mecanisme eficiente de creare a întreprinderilor mici și mijlocii și a noilor locuri de muncă. Ele sporesc rata de succes a start-up-urilor de la 45% până la 85%, dispunând, totodată, de cele mai bune practici stabilite și testate.

La momentul actual în Republica Moldova crearea unei rețele de business incubatoare eficiente va fi un instrument de succes de promovare a antreprenoriatului și a parteneriatului public-privat, fiind totodată și o modalitate importantă de reutilizare a clădirilor întreprinderilor din sectorul public care nu funcționează. Concomitent, business incubatoarele vor fi o metodă de control a utilizării fondurilor pentru dezvoltarea umană și pentru reducerea sărăciei. Necesitatea dezvoltării business incubatoarelor rezidă și în faptul că acestea înregistrează succese mai frecvente decât incubatoarele tehnologice. Incubatoarele de afaceri sunt un mecanism bine stabilit de susținere, supraveghere și control financiar al procesului de creare a IMM. În Moldova abilitățile antreprenoriale, forța de muncă instruită și cadrele din sectorul științei pot contribui la revitalizarea sectorului privat și la crearea noilor locuri de muncă. Este, de asemenea, recunoscut faptul că organizarea IMM-urilor sub formă de clustere sporește competitivitatea acestora, reprezentând un cadru important pentru dezvoltarea și creșterea firmelor private. În acest context, Guvernul va depune eforturi în vederea creării cadrului legislativ stimulator dezvoltării clusterelor” [5].

Dezvoltarea sectorului IMM din Republica Moldova prin prisma inovațiilor, va contribui la creșterea competitivității afacerii și, în consecință va favoriza intensificarea ritmurilor de creștere, extinderea pieței, dezvoltarea exportului, atragerea investițiilor, creșterea vânzărilor și implicit a profitului etc. Competitivitatea bazată pe inovare trebuie să devină prioritate pentru IMM-urile autohtone. Aceasta presupune că, în afară de cadrul legal care să-i încurajeze, antreprenorii mai au nevoie și de cunoștințe în domeniul inovării, de dezvoltarea capacității lor de a absorbi tehnologiile de ultimă generație, de a adapta aceste tehnologii la nevoile piețelor deservite și de a dezvolta, la rândul lor, tehnologii sau servicii care să le permită obținerea progresului (Stratan, A., Novac, A., Maier, L., 2018, p.67).

În ultimii ani în Republica Moldova au fost demarate un șir de proiecte cu caracter public, privat și cu finanțare internațională, menite să contribuie la creșterea capacităților de inovare și competitivitate a IMM-urilor. Au fost deschise mai multe incubatoarea de afaceri, care ulterior au fost extinse pîna la crearea unei rețele. Au fost deschise parcuri industriale și efectuate studii de fezabilitate pentru extinderea regională a acestora. Această infrastructură de suport este extrem de importantă pentru IMM-uri, deoarece contribuie la o activitate eficientă a acestora, oferindu-le posibilități de lansare și extindere a afacerii. Totuși, capacitatea IMM-urilor autohtone de a face față competitivității la nivel european este încă limitată.

În vederea analizei activismului inovațional al IMM-urilor din Republica Moldova vom face apel la Indicele Inovațional Global (Global Innovation Index, GII), care redă părțile multidimensionale ale procesului de inovare. Conform datelor GII, în anul 2021 Republica Moldova sa poziționat pe locul 64 din 132 de state incluse în clasament.

Tabelul 1.

**Poziționarea Republicii Moldova în clasamentul Indicelui Inovațional Global
în perioada anilor 2014-2021**

Republica Moldova	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020	Anul 2021
Poziția în GII	43	44	46	54	48	58	59	64

Sursa: Elaborat de autor bazat pe informația de la The Global Competitiveness Report pentru anii 2014-2021, disponibil pe www.weforum.org [accesat pe 16.05.2022]

Analizând evoluția Republicii Moldova în clasamentul Indicelui Inovațional Global în perioada anilor 2014-2021, constatăm o tendință negativă de scădere de la poziția numărul 43 în anul 2014 la poziția 64 în anul 2021. Acest clasament confirmă ipoteza că capacitatea inovațională a întreprinderilor din Republica Moldova este joasă, ca urmare și impactul inovațional asupra economiei naționale este mic. În conformitate cu datele Raportului Global al Competitivității, cele mai semnificative carențe sectorul IMM-urilor autohtone îl înregistrează în raport cu: infrastructura generală; insuficiența stimulentei de a inova; colaborarea insuficientă dintre universități și mediul de afaceri în domeniul cercetării, etc. Astfel, constatăm că activismul inovațional al IMM-urilor din Republica Moldova este destul de redus.

Totuși, anume activitatea de inovare a IMM-urilor este un factor decisiv în competitivitatea și dezvoltarea acestui sector. Realitatea economică demonstrează că întreprinderile care conștientizează necesitatea de a crea, evalua și exploata cu succes idei noi au mai multe șanse de a supraviețui și a prospera în economia globală competitivă.

În vederea aprecierii evoluției dezvoltării sectorului businessului mic și mijlociu în Republica Moldova pentru perioada anilor 2014-2019, vom recurge la examinarea structurii IMM-urilor din Republica Moldova. În baza acestui indicator vom evidenția principalele obstacole care stau în calea funcționării eficiente a sectorului dat, oferind totodată prognozele și perspectivele dezvoltării sectorului.

Analiza evoluției dezvoltării businessului mic și mijlociu nu poate fi lipsită de aprecierea structurii sectorului dat pe categorii de mărime.

Tabelul 2.

**Aprecierea structurii IMM-urilor din Republica Moldova în perioada anilor
2014-2019 pe categorii de mărime,%**

Indicatori	În procente la numărul total de IMM-uri , %					
	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
1	2	3	4	5	6	7
Numărul de IMM-uri total, dintre care:	97,40	97,20	98,60	98,60	98,70	98,60
întreprinderi mijlocii	3,10	3,2	2,50	2,40	2,30	2,40
întreprinderi mici	19,20	19,50	11,00	11,20	11,30	11,40
întreprinderi micro	75,10	74,50	85,10	85,00	85,10	84,70

Sursa: Elaborat de autor bazat pe datele de la Biroului Național de Statistică din Republica Moldova, disponibil pe: www.bns.md [accesat pe 16.05.2022]

Din datele prezentate în tabelul 2 rezultă, că în perioada analizată ponderea dominantă în suma totală a IMM-urilor le revenea întreprinderilor micro în proporție de peste 85%, contrar multor state dezvoltate economic, în care categoria micro de IMM-uri deține o cotă nesemnificativă. Această situație poate fi explicată prin faptul, că întreprinderile micro din Republica Moldova, întâmpină cele mai mari dificultăți în dezvoltarea activității sale, fără a fi capabile să atragă o susținere financiară stabilă și permanentă, care le-ar putea asigura o creștere durabilă pe viitor, spre categoria întreprinderilor mici sau mijlocii.

Guvernul Republicii Moldova cu eforturile sale proprii, cât și, cu suportul financiar din partea Uniunii Europene și a altor donatori și instituții financiare internaționale a inițiat în practică o serie de măsuri menite să accelereze creșterea sectorului businessului mic și mijlociu – acestea au început să dea roade.

Concluziile

Businessul mic și mijlociu, ca un fenomen social-economic nu a reușit încă să devină o verigă cheie în creșterea economică din Republica Moldova. Această putem concluziona din următoarele momente:

- *densitate scăzută a IMM-urilor din Republica Moldova, indicatorul „IMM-uri la 1 000 de locuitori” este foarte redus;*
- *sector reprezentat cu 84,70% de întreprinderi micro, care nu se dezvoltă și oferă cele mai puține locuri de muncă și generează cel mai mic profit;*
- *concentrarea regională a IMM-urilor este preponderent în zona urbană;*
- *pondere dominantă a IMM-urilor este încă în sectorul comerțului și serviciilor, care sunt activități non-inovatoare și nu produc valoare adăugată;*
- *furnizarea de informații oficiale incomplete despre performanțele și necesitățile sectorului businessului mic și mijlociu și activarea multor IMM-uri în cadrul economiei tenebre.*

Rezervele în dezvoltarea sectorului IMM, inclusiv și a IMM inovative din Republica Moldova ne-au impulsivat spre promovarea unor propuneri concrete:

- *Dezvoltarea IMM-urilor este încă concentrată în sectorul comerțului cu amănuntul și serviciilor și doar, în mică măsură în sectorul productiv. Activitățile productive din sectorul IMM-urilor sunt cele ce constituie esența creșterii economice și a progresului dintr-un stat.*
- *Caracteristic pentru Republica Moldova este și lipsa cooperării dintre întreprinderile mari și sectorul businessului mic și mijlociu. Colaborarea IMMurilor inovative din Republica Moldova cu întreprinderile mari poate debloca potențialul economic al*

sectorului contribuind astfel la creșterea economică. Se propune și o colaborare mult mai strânsă dintre IMM-uri și mediul academic.

- *Instruirea, informarea antreprenorilor și transferul de cunoștințe fiind primele premise absolut necesare pentru extinderea businessului mic și mijlociu inovativ spre zonele rurale a Republicii.*
- *Necesitatea susținerii sectorului a întreprinderilor de dimensiuni micro (84,70%) spre acumularea unui potențial financiar de creștere.*
- *Lansarea unui sistem informațional unic privind ofertele de instruire și finanțare, și costurile acestora rămâne a fi un impediment considerabil în dezvoltarea IMM-urilor din Republica Moldova.*

BIBLIOGRAFIA

1. Aculai, E., Vinogradova, N., Novac, A., Percinschi, N., Maier, L. (2014) Analiza posibilităților și constrângerilor în consolidarea parteneriatului dintre IMM, instituțiile publice și mediul de cercetare în vederea creșterii competitivității afacerilor. Raport științific, Chișinău: INCE, 209 p.
2. Badâr, I. (2009) Susținerea activităților de inovare a întreprinderilor mici și mijlocii – element integrat al tranziției la calea inovațională de creștere economică. În: Problemele teoretice și practice ale economiei proprietății intelectuale: conferința internațională Chișinău, p. 35-39.
3. Stratan, A., Novac, A., Maier, L. (2018) Inovarea ca factor de dezvoltare a IMM din Republica Moldova. Revista Intellectus, nr.2, Chișinău, p.58-68.
4. Lica ERHAN, Tatiana GAUGAȘ. ESTIMĂRI ȘI PERSPECTIVE ANALITICE ÎN DEZVOLTAREA ÎNTRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII INOVAȚIONALE DIN REPUBLICA MOLDOVA.
5. Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice. Vezi: www.fonduri-structurale.ro
6. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag29/mag29_ro.pdf
7. www.bns.md
8. www.weforum.org